

GAZETA MUZEALNA

nr 80/luty 2010 r.,
str. I-III

MIESIĘCZNIK MUZEUM ŻUP KRAKOWSKICH

Oplatek z Jego Ekscelencją Ks. Biskupem Janem Zającem

Ksiądz Jan Zajac - Biskup Pomocniczy i Wikariusz Generalny Archidiecezji Krakowskiej uczestniczył w tradycyjnym spotkaniu oplatkowym 13 stycznia 2010 roku w Zamku Żupnym w Wieliczce. Na zaproszenie prof. dra hab. Antoniego Jodłowskiego, dyrektora Muzeum oraz prezesa Towarzystwa Przyjaciół Muzeum Henryka Uhryńskiego na doroczne spotkanie oplatkowe do Zamku Żupnego - historycznej siedziby zarządu żup krakowskich przybyli księża z parafii wielickich wraz księdzem Dziekanem Zbigniewem Gerle, władze samorządowe, profesorowie Akademii Górniczo

- Hutniczej i Uniwersytetu Jagiellońskiego, pracownicy Muzeum oraz oczywiście członkowie Towarzystwa Przyjaciół Muzeum. Łamaniu się oplatkiem towarzyszyła jak zwykle bogata oprawa artystyczna. W tym roku wystąpił znany chór dziewczęcy „Ziarenko” pod kierownictwem artystycznym Elżbiety Gawor a potem odbyło się wspólne śpiewanie koled przy akompaniamencie Jerzego Sobeńki - fortepian. Spotkania oplatkowe organizowane są każdego roku wspólnie przez Muzeum Żup Krakowskich i Towarzystwo Przyjaciół Muzeum.

Pierwszy podziemny szlak pielgrzymkowy

Uroczysta inauguracja pierwszego podziemnego Szlaku Pielgrzymkowego „Szczęść Boże” miała miejsce w Kopalni Soli „Wieliczka” 6 stycznia 2010 r. Poświęcenia dokonał Jego

Ekscelencja Ksiądz Kardynał Stanisław Dziwisz - dokładnie w czasie święta Trzech Króli - uważanych za pierwszych pielgrzymów.

Gości powitał prezes Kopalni Soli „Wielicz-

ka” SA. Kajetan d’Obryn w obecności dyrektora Muzeum Żup Krakowskich prof. dr hab. Antoniego Jodłowskiego.

W uroczystościach uczestniczyli m.in. opat Tyńca o. Bernard Sawicki, ksiądz dziekan Zbigniew Gerle, proboszczowie wielickich parafii, przedstawiciele Sanktuarium Bożego Miłosierdzia w Łagiewnikach, a także Małopolskiej Organizacji Turystycznej, Krakowskiej Izby Turystyki, Urzędu Miasta Krakowa, Urzędu Marszałkowskiego Województwa Małopolskiego.

Zebrani goście oraz przewodnicy, którzy będą oprowadzać pielgrzymów, uczestniczyli we mszy świętej, której wyjątkową oprawę muzyczną zapewnił chór Benedyktynów z Tyńca. Następnie udali się do zwiedzenia części szlaku pielgrzymkowego obejmującego wystawę „Sacrum w dziedzictwie solnym” w ekspozycji podziemnej Muzeum Żup Krakowskich Wieliczka i Kaplicę Św. Jana na poziomie III.

Pierwszy podziemny szlak pielgrzymkowy „Szczęście Boże” został przygotowany przez Kopalnię Soli „Wieliczka” wspólnie z Muzeum Żup Krakowskich Wieliczka. Rozpoczyna się w XVII-wiecznej Kaplicy Św. Anto-

niego, następnie prowadzi przez Kaplicę Św. Krzyża, która była fundacją wotywną za uratowanie w XIX wieku kopalni przed zalaniem wodą. Następnie prowadzi do Kaplicy Św. Kingi, poświę-

conej patronce solnych górników. Wędrując dalej podziemnym szlakiem, pielgrzymi przejdą do ekspozycji Muzeum Żup Krakowskich, a schodząc na III poziom kopalni atrakcyjną widokową komorą Saurau, będą mogli zobaczyć ruchomy model zjeżdżających do kopalni górników modlących się słowami pieśni „Salve Reginae”. Następnie zwiedzą wystawę pt. „Sacrum w dziedzinie solnym”, która prezentuje obrazy i rzeźby z podziemnych, nieistniejących już kaplic. Warte uwagi są - obraz „Św. Kingi”, malowany przez F. Olesińskiego do ołtarza głównego w Kaplicy Św. Kingi, „Anioł Stróż” z 1691 r. - najstarsze malowidło z wielickiej kopalni, krzyżki (XVII- XIX w.) oraz grafiki ilustrujące dawne kaplice. Schemat 3 poziomów kopalni z zaznaczonymi kaplicami pozwoli umiejscowić w jej przestrzeni zwiedzane wcześniej kaplice oraz zobaczyć miejsca pozostałych prezentowanych na fotografiach. Szczególnym punktem podziemnych peregrynacji będzie możliwość udziału we Mszy Świętej odprawianej w Kaplicy Św. Jana - 135 metrów pod ziemią.

Małgorzata Bogucka

Rosyjscy carowie w wielickiej kopalni

Na przestrzeni wieków podziemne wyrobiska wielickiej kopalni fascynowały i przyciągały rzesze spragnionych ujżenia owego tajemniczego świata zamkniętego w solnej skale. Początkowo żupy krakowskie były zamknięte dla osób z „zewnątrz”, a każdorazowe zejście do kopani kogoś obcego wymagało królewskiego zezwolenia. Od końca XV w. w wielickiej kopalni można zaobserwować częstsze wizyty gości. Szczególnie miejsce wśród odwiedzających zajmowali władcy, zarówno polscy jak i cudzoziemscy. W gronie koronowanych głów zwiedzających kopalnię nie zabrakło władców Rosji - Piotra I Wielkiego i Aleksandra I. Wizyty obu carów dzieliło ponad sto lat, podczas których kopalnia zmieniała swoje oblicze, lecz nie zmieniło się tam tylko jedno - obowiązek noszenia przez zwiedzających specjalnego wierzchniego okrycia ochronnego. Każdy z gości przywdziewał na tę okazję ośm kształt białego płaszcza. Francuski poeta Jan Franciszek Regnard, który odwiedził kopalnię w 1682 r. wspomina, iż zjechał do kopalni „ubrany jakby w komizę”. Kasztelan biesko-litewski Marcin Matuszewicz będąc w kopalni w 1714 r. zauważył: „(...) dano koszulę z płótna białego, abyśmy na suknie wdziali”. Amerykański dziennikarz John Ross Browne, który w 1860 r. zawitał z gością do

żup krakowskich wspominał: „(...) zobaczyliśmy rozmaite nakrycia głowy, czapki oraz peleryny noszone przez królów, cesarzy i szlachtę, królowe, księżniczki, a także damy, którzy od czasu do czasu odwiedzali kopalnię w czasie ostatnich 200 lat. Te królewskie płaszcze były bardzo bogato zdobione, a wykonano je z różnych materiałów i w rozmaitych kolorach”. Wszystkie te rzeczy były pieczołowicie przechowywane i każda z nich zaopatrzona była w swego rodzaju kartę z informacjami o dacie zjazdu i nazwisku gościa.

Specjalną „białą koszulę” lub takiegoż koloru płaszcz nosił zapewne podczas zwiedzania kopalni car Piotr I Wielki, który latem 1698 r. zupełnie przypadkowo trafił do Wieliczki. Monarcha zmuszony był bowiem przerwać swoją pierwszą wielką podróż po Europie, która trwała od marca roku poprzedniego i spieszyć wracać do Rosji. Podczas pobytu w Wiedniu otrzymał informację, że w Moskwie doszło do powstania jednostek strzeleckich. Car natychmiast opuścił stolicę cesarstwa i rozstawnymi końmi ruszył w stronę Rosji. Trasa przejazdu wiodła przez Polskę. Sytuacja musiała być na tyle poważna, iż Piotr nie zdecydował się zawitać nawet do Krakowa, gdzie jak podają źródła czekano na niego z obiadem. Tuż za Krakowem otrzymał doniesienie, że bunt stłumiono. Władca uspokojony tą szczęśliwą wiadomością zwołał tempo powrotu i korzystając z okazji postanowił zwiedzić

znaną mu jedynie z opowieści wielicką kopalnię. Piotr I wraz z towarzyszącymi mu osobami przybył do Wieliczki 3 sierpnia i choć już było pod wieczór postanowił bez zwłoki zobaczyć podziemne wyrobiska. Ciekawskiego cara nie powstrzymało ani zmęczenie, ani późna pora. Przebywszy aż 337 schodów (lub według innego źródła 333) stanął na dole i „zdziwił się cudami przyrody, widząc od samej powierzchni aż do głębi ściany, jakby z jednego kawałka soli zrobione”. Dostojny gość przemierzając kopalniane korytarze zachwycał się zarówno wytworami przyrody jak i dziełami pracy rąk ludzkich. Szczególną uwagę zwrócił na „trzy świątynie w przeźroczyściej skale wykute”. Wrażenie jakie kopalnia wywarła na Piotrze musiało być ogromne, gdyż jak wspominają ówczesni „jego wysokości tak się podobało, że chciał pod ziemią pozostać i tam nocować”. Czy rzeczywiście car

nocował pod ziemią, tego nie wiadomo. Już dnia następnego, 4 sierpnia, przybył do Bochni „gdzie jest podobna kopalnia, ale nie tak bogata w solne komory”, której nie zwiedzał, gdyż udał się za miasto na przegład kilku pułków saskiego wojska.

Drugi z carów – Aleksander I – zawitał do Wieliczki we wrześniu 1814 r., podczas swej podróży do Wiednia, gdzie wspólnie z innymi monarchami miał uczestniczyć w obradach kongresu ustalającego ład w Europie po odsunięciu Napoleona od władzy. Aleksander I wraz ze swoją żoną w towarzystwie arcyksięcia Józefa, zszedł do kopalni dnia 23 września. Wszyscy goście na czas zwiedzania otrzymali wierzchnie okrycia ochronne. Orszak zwiedzających poruszał się zapewne po wyrobiskach udostępnianych wcześniej. Wśród oglądanych komór znalazła się także sala balowa Łętów, która służyła gościom jako miejsce wypoczynku po trudach zwiedzania. W znajdującej się

tam galerii przygrywała orkiestra, a jak zapisano w jednym z XIX-wiecznych przewodników w sali balowej Łętów „zwykle dawane bywają iluminacje z przezroczami, tańce i częstowanie wysokiego dostojęstwa gości przygotowane kosztem rządu”. W celu uświetnienia pobytu Aleksandra I wykonano tam portal z soli oraz sześć solnych żyrandoli. Nie byłoby nic szczególnego w tej wizycie, gdyby po jej zakończeniu nie stwierdzono braku jednego ze wspomnianych okryć ochronnych. Jak informują zapisy inwentarza archiwum salinarnego za lata 1772-1867 problem ten rozwiązano w sposób następujący: „Administracja zezwała na odpisanie z inwentarza płaszczka tafetowego, służącego do okrycia znako mitych gości, zjeżdżających do kopalni, a który to płaszczek przepadł podczas zwiedzania kopalni przez cesarza rosyjskiego”.

Paweł Krokosz

Najnowsze książki

Przewodnik po górniczej Wieliczce już w sprzedaży!

Nowy Rok przyniósł długo oczekiwane przez turystów - choć nie tylko - wydanie przewodnika po górniczej Wieliczce (autorstwa M. Międobrodzkiej i P. Krokosza), który prezentuje w tej formie po raz pierwszy większość zabytkowych obiektów wpisanych w historyczne dziedzictwo kulturowe naszego miasta, nieodmiennie związane z wydobyciem soli. Książka została wydana nakładem Muzeum Żup Krakowskich.

Przewodnik możemy zaliczyć do kategorii tematycznych - publikacja proponuje zwiedzającym wyznaczoną trasę po mieście, tropem najciekawszych miejsc górniczej Wieliczki podzielonych na: obiekty z zachowane lub zrekonstruowane, obiekty mocno przekształcone oraz relikty w terenie. Wydawnictwo zawiera omówienie 48 obiektów zabytkowych związanych z górniczą przeszłością miasta, przeplatane 24 ciekawostkami dotyczącymi jego historii, które znacząco uatrakcyjniają przekaz. Książka jest ilustrowana aktualnymi i archiwalnymi fotografiami ze zbiorów Muzeum Żup Krakowskich. Liczne odniesienia do ekspozycji podziemnej oraz format i szata graficzna nawiązują do przewodnika po zabytkowej kopalni (trasie turystycznej i podziemnej ekspozycji Muzeum Żup Krakowskich) wydanego przez Muzeum w 2006 r. Wydawnictwo przygotowane jest bardzo elastycznie, zwiedzający sam wybiera interesujące go zabytki dzięki przejrzystej i barwnej mapce gdzie zaznaczono poszczególne obiekty. Warto podkreślić, iż są one także oddzielnie omówione oraz zilustrowane przy czym korzystanie z mapki i przewodnika ułatwia spis wszystkich obiektów umieszczony na końcu książki. Przy redagowaniu przewodnika wykorzystano wszelkie dostępne publikacje i materiały oraz wyniki badań prowadzonych przez Muzeum Żup Krakowskich. Dla czytelników bardziej

zainteresowanych tematyką książki na końcu zamieszczono wybraną bibliografię.

Konkludując - można stwierdzić, że publikacja „Górnicza Wieliczka - przewodnik po mieście” ma szansę wypełnić lukę w dotychczasowej wiedzy dotyczącej historii naszego miasta, zwłaszcza, iż w sposób syntetyczny i kompetentny na podstawie źródeł oraz najnowszych opracowań badawczych ujmuje najważniejsze informacje związane z przeszłością miasta, przedstawiając zagadnienia bardzo jasno i przystępnie dla szerokiego grona odbiorców.

M. Płera

Terminarz wydarzeń kulturalnych luty 2010 r.

ZAMEK ŻUPNY

czynny w godz. 9.00 - 14.30, codziennie z wyjątkiem niedziel i poniedziałków.

Wystawa - „Erazm Barącz - górnik i kolekcjoner dzieł sztuki” do 27 lutego 2010 r.

Przypadająca w 2009 r. 150. rocznica urodzin Erazma Baracza (1859-1928) dała okazję do przypomnienia sylwetki niepospolitego człowieka zawodowo związanego z Wielizką i Krakowem. Na wystawie znajdują się wybrane eksponaty z dawnej kolekcji Erazma Baracza: portrety, fotografie, rzemiosło artystyczne, mapy i pamiątki związane z działalnością kolekcjonera w Wieliczce i Krakowie.

Koncerty umuzykalniające organizowane wspólnie z Filharmonią Krakowską

1.02 „Muzyczne żarty”
22.02 „Chopinada”

24.02 - Spotkanie Towarzystwa Przyjaciół Muzeum:

„Muzeum Żup Krakowskich Wieliczka w 2010 r.” - prof. dr hab. Antoni Jodłowski

EKSPOZYCJA NA III POZIOMIE KOPALNI SOLI

Czynna do 31 marca w godz. 8.00 - 17.00

Wystawa - „Wieliczka i Zamość w twórczości artystów niepełnosprawnych” do końca lutego 2010 r. Ekspozycja prezentuje prace powstałe w czasie ostatniego pleneru malarskiego, którego inspiracją były Wieliczka i Zamość - obiekty wpisane na listę dziedzictwa UNESCO. Przypomina też o 10-leciu międzynarodowych plenerów malarskich organizowanych wspólnie z Fundacją Sztuki Osób Niepełnosprawnych w Krakowie.

OKAZJA - PROMOCJA

Interaktywne zajęcia edukacyjne w Kopalni Soli i w Zamku Żupnym
Czas trwania: ok. 3,5 godz.
i tylko 13 zł od osoby.
Usługa przewodnicka gratis!

Oferta obowiązuje do 27.02.2010 r.

Informacja/rezerwacja:
Dział Edukacji i Promocji MZK
tel. 012 289 16 33
e-mail: edukacja@mzeum.wieliczka.pl
www.muzeum.wieliczka.pl

MUZEUM ŻUP KRAKOWSKICH WIELICZKA

ul. Zamkowa 8, 32-020 Wieliczka
tel. (012) 289 16 00, fax 278 30 28,

promocja@mzeum.wieliczka.pl
www.muzeum.wieliczka.pl

Redaktor naczelny: prof. dr hab. A. Jodłowski
Redakcja: E. Bednarowska-Guzik, M. Płera
Opracowanie graficzne: E. Giżycka
Zdjęcia: A. Grzybowski, L. Kostoś, R. Stachurski